DUPĂ ELIBERAREA CHIŞINĂULUI

Cuvântare rostită la Radio în ziua de 18 Iulie 1941.

Capitala Basarabiei este în mâinile noastre şi peste puţine zile, Moldova va fi iarăşi întreagă, aşa cum i-au croit hotarele înţelepciunea lui Alexandru cel Bun şi vitejia lui Ştefan cel Mare; aşa cum i-a tras din nou conturul, în 1918, voinţa norodului liber exprimată şi cum a continuat să fie până în preajma zilelor de umilinţă din Iunie 1940; în fine, aşa cum am visat-o fără încetare în tot răstimpul tragic cât a trebuit să strângem pumnii în încăperea îngustată a patriei ciuntite.

Niciodată nu am putut să credem că drepturile noastre sacre, învestite cu sigiliul istoriei şi cu pecetea graiului românesc, ar putea fi anulate prin silnicia forţei, prezentată cu cinismul unor argumente de ocazie, pe care nu le putea invoca decât o brutalitate lipsită de pudoare.

Ce om cu mintea nepervertită putea crede aberaţii ca acestea: că noi am răpit Basarabia ruşilor în 1918, că până atunci ea a fost bucăţică ruptă din trupul împărăţiei moscovite, că pământul acesta făcea parte nedespărţită din patrimoniul moral al rusimei? — căci ai fi zis după văpaia prefăcută a vorbelor, că înseşi mormintele Ţarilor s'ar găsi aici în Basarabia, ori că cel puţin Tolstoi sau Dostoiewschi şi-ar avea obârşia între Nistru şi Prut!

Rar o interpretare mai ridicolă a faptelor istorice, întovărăşind cu pretenţia de justificare, un act mai samavolnic şi mai odios!

Şi totuşi cine a trebuit să sublinieze fără zăbavă şi contra intereselor proprii, caracterul românesc al provinciei răpite, a fost puterea spoliatoare însăşi, constituind din Basarabia — dimpreună cu alte pământuri de peste Nistru, pe care noi din moderaţie nu le revendicasem — aşa numita *Republică Moldovenească.*

Prin ce alta s'ar fi putut sublinia mai desluşit caracterul nerusesc al Basarabiei, decât prin această etichetă în care s'a încorporat cuvântul « Moldova », numele unuia din principatele care au reprezentat dela descălecare crucea creştină şi destinul latinilor din răsărit, numele uneia din cele două ţări, care reunindu-se împreună, au constituit prin chiar aceasta Statul românesc, curând după aceea împodobit cu coroana regală, după eroicile lupte dela Griviţa şi Plevna?

Această recunoaştere, indirectă, dar precisă, face mai mult decât un protest din partea noastră, protest care s'a produs şi la răpirea din 1812, şi la aceea din 1878, — mai anemic la aceea din 1940, când — deşi ţara era acum mai arătoasă — laşitatea unui regim decăzut îşi atinsese culmea mizeriei sale.

Dar vremurile cumplite ale anului trecut au fost şterse astăzi de lumina biruinţelor mântuitoare, plătite cu sângele ostaşilor noştri, cari s'a înfrăţit cu sacrificiile neprecupeţite ale minunatelor legiuni de oţel, pe care marele Reich le-a trimis pe aceste meleaguri şi aşezat — ca un suprem omagiu — sub comanda Conducătorului Statului român.

N'a existat pentru noi vreodată un război mai popular decât cel de astăzi. Aveam de spart ziduri înfipte în mijlocul moşiei noastre strămoşeşti, prea înalte ca să întindem mâinile peste ele, dar nu deajuns de groase ca să nu auzim plânsul celor despărţiţi de noi. Războiul de astăzi a fost pentru noi o datorie şi, dacă s'a făcut cândva o afirmaţie grotească, a fost aceea pe care au difuzat-o unele posturi de radio, otrăvite de ciudă, când au zis că în războiul acesta noi am fost târîţi de voinţa Reichului.

Dacă cumva în chestiunea aceasta sufletul nostru a avut un punct de vedere propriu, diferit de acela al marelui nostru

aliat, acesta n'a fost dorinţa de a sta acasă, ci nerăbdarea de-a pleca mai repede. Iată o împrejurare când nu trebuia să ne împingă nimeni, fiindcă zborul speranţelor noastre pornea înaintea tuturor.

Ca viforul s'au repezit flăcăii noştri în această luptă reparatoare, în care se refăceau deopotrivă graniţe fireşti ale ţării, precum şi mândria naţională atât de greu încercată, pe calvarul anului precedent.

S'au luptat ca leii şi nu s'au ferit de moarte, împăcaţi să închidă ochii după ce au privit zorile reînvierii, ivite deodată cu cea dintâi păşire pe pământul drepturilor noastre încălcate. Adeseori au avut să înfrunte gloate mai numeroase, fanatizate de demonica lor orbire, şi totuşi a noastră a fost biruinţa. Cu-ai noştri luptau şi umbrele strămoşilor, înteţindu-i cu puterile lor nevăzute şi amintindu-le poruncitor de cele două testamente istorice: integritatea moşiei şi apărarea creştinătăţii.

Justiţia imanentă şi-a reluat avântul ei răzbunător. Eu sunt încredinţat că totdeauna dânsa îşi are ultimul cuvânt, măturând urmele păcatului, vremelnic răsfăţat de biruinţe. Dar uneori parcă lăsa prea mult răgaz bestialităţii victorioase pentru a se bucura de roadele rapacităţii şi ale nelegiuirilor sale. De data asta, cel puţin faţă de noi şi de suferinţele noastre, şi-a trimis mai repede suliţele ei de foc şi de lumină, ceea ce poate însemna că Dumnezeu a început să ia în mai de aproape socotinţă treburile pământului, unde o vreme Satana şi-a plimbat batjocura în libertate.

Dar puterea dumnezeiască nu ajută decât pe oamenii cari se silesc şi dânşii, cari nu aşteaptă dreptatea cu braţele încrucişate şi cari nu cer dela alţii decât după ce au scos din ei înşişi tot ce puteau să dăruiască, — inclusiv propria viaţă.

La această răspântie a veacurilor, când se deschid popoarelor făgaşuri noi de desvoltare, naţia noastră şi-a făcut frumos datoria. Ostaşii noştri au reînviat faima străbună, întotdeauna în serviciul cauzelor drepte, iar providenţialul

lor Conducător îşi ia locul cu cinste în galeria autentică a marilor noştri căpitani.

Istoria va trage chenar de aur în jurul evenimentelor pe care le trăim acuma şi dela a căror înfăptuire n'a lipsit vrednicia noastră.

Să fim bucuroşi că pe domnia cea nouă a Regelui Mihai se bolteşte cupola unei dimineţe radioase şi dea Domnul ca cel mai necontroversat proverb să rămâie de astăzi înainte: *Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă.*

I. PETROVICI

MOMENTE SOLEMNE

EDIȚIE ÎNTREGITĂ

CASA ȘCOALELOR
1943

CUPRINSUL

Pag.

Prefață la noua ediție 7
După izbucnirea războiului balcanic 9
Barbu Delavrancea 13
Aristizza Romanescu 15
Mihai Viteazul 18
I. C. Brătianu 21
Take Ionescu 24
Dimitrie Alexandrescu 24
Vasile Stroescu 31
G. G. Mârzescu 34
D-rul V. Babeș 37
Alexandru Constantinescu 41
Dimitrie Cantemir 44
Mărășeștii 47
Inaugurarea Școlii Politehnice din Timișoara 49
O deschidere de an universitar 52
La banchetul scriitorilor români 58
Inaugurarea facultății teologice din Chișinău 64
Jubileul « Convorbirilor Literare » 68
Comemorarea unui veac și jumătate de școală românească în Turtucaia 73
Distribuirea premiilor « Tinerimei române » 76
La jubileul de 25 de ani în Comitetele Teatrelor Naționale 78
Centenarul Seminarului Central 81
La 30 de ani de carieră didactică 84
In cinstea lui A. C. Cuza 89
Cuvânt la moartea Reginei Maria 93
La inaugurarea monumentului lui Duiliu Zamfirescu 95
Octavian Goga 100
Comemorarea lui Octavian Goga 106

Pag.

La moartea lui N. Titulescu 112
In cinstea d-lui C. Rădulescu-Motru 116
Evocarea Regelui Carol I 119
După eliberarea Chişinăului 124
In preajma împrumutului de întregire 128
In preajma unui plebiscit 132
La redeschiderea Institutului de Istorie Universală 135
La inaugurarea Căminului « Matei-Voevod » 138
Către preoţi, profesori şi tineretul şcolar 140
La deschiderea cursurilor pentru profesorii secundari dela Câmpulung-Muscel 145
La inaugurarea statuilor lui Titu Maiorescu, Vasile Conta şi A. D. Xenopol 154
Inaugurarea Anului Universitar 1942—43:
a) La deschiderea cursurilor Universităţii din Bucureşti 159
b) La deschiderea cursurilor Universităţii ieşene 162
c) La deschiderea cursurilor Politehnicei din Bucureşti. 163
d) La deschiderea cursurilor Politehnicei din Timişoara 165
La deschiderea sesiunii Sfântului Sinod 167
La serbarea patronului Colegiului Sf. Sava. 171
La serbarea patronului liceului Spiru Haret 173

C. 83.212. — M. O., Imprimeria Naţională.

Ediţie întregită, II, 1943. 3050 exemplare.